

SECȚIA A TREIA

CAUZA CERNAT ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 32286/03)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

17 ianuarie 2008

HOTĂRÂRE DEFINITIVĂ

17/04/2008

*Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la articolul 44 § 2 din convenție.
Aceasta poate suferi modificări de formă.*

În cauza Cernat împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din BOŠTJAN M. ZUPANČIČ, *președinte*, CORNELIU BÎRSAN, ELISABET FURA-SANDSTRÖM, ALVINA GYULUMYAN, EGBERT MYJER, INETA ZIEMELE, ISABELLE BERRO-LEFEVRE, *judcători*, și SANTIAGO QUESADA, *grefier de secție*, după ce a deliberat în camera de consiliu, la 11 decembrie 2007, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 32286/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, doamna Silvia Constanța Cernat („reclamanta”), a sesizat Curtea la 1 octombrie 2003, în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 2 martie 2006, Curtea a hotărât să comunice Guvernului cererea. Întemeindu-se pe dispozițiile articolului 29 § 3, aceasta a hotărât că admisibilitatea și temeinicia cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta s-a născut în 1920 și a locuit în București. În urma decesului acesteia, survenit la 3 ianuarie 2005, nepoata sa, doamna Ilinca Popescu, în calitate de moștenitoare, și-a exprimat dorința de a continua cererea, prin comunicarea din 19 ianuarie 2005.

5. La 20 aprilie 1950, imobilul reclamantei situat în București, pe strada Carol Davila nr. 18, format dintr-o casă și din terenul aferent de 245,16 mp, a făcut obiectul unei naționalizări.

6. La 14 martie 1994, în urma unei acțiuni în revendicare imobiliară, reclamanta a obținut o hotărâre definitivă prin care se constata nelegalitatea naționalizării și se dispunea restituirea imobilului de către autorități.

7. La 7 iunie 1995, în temeiul hotărârii menționate anterior, Primăria Municipiului București a dispus restituirea imobilului reclamantei.

8. La 21 iulie 1995, în ciuda recunoașterii dreptului său de proprietate prin hotărâre judecătorească definitivă și a deciziei primăriei, reclamantei nu i-a fost restituit decât corpul A al imobilului deoarece, în temeiul Legii nr. 112/1995, statul vânduse, la 11 aprilie 1975, corpul B (reprezentând un apartament cu două camere de 36,28 mp) din acest imobil lui T.M., chiriașul care îl ocupa. Cu această ocazie a fost întocmit un proces-verbal.

9. La 23 august 1999, T.M. a vândut corpul B al imobilului în litigiu lui P.V.

10. Prin hotărârea definitivă din 4 octombrie 2001, în urma unei proceduri inițiate de reclamantă, Curtea de Apel București a anulat procesul-verbal din 21 iulie 1995 și a dispus restituirea în favoarea reclamantei a întregului imobil situat pe strada Carol Davila nr. 18.

11. La 18 ianuarie 2002, P.V. a introdus în fața Judecătoriei București o acțiune în constatarea dobândirii dreptului de proprietate asupra corpului B al imobilului în litigiu în baza uzucapiunii. Reclamanta a formulat o cerere reconvențională pentru anularea contractului de vânzare-cumpărare din 23 august 1999. Aceasta susținea că naționalizarea era abuzivă și nelegală, că statul nu putea fi proprietarul legitim al bunului și, prin urmare, nu putea să-l vândă altcuiva în mod legal.

12. La încheierea procedurii, prin hotărârea din 5 martie 2003, Curtea de Apel București a respins acțiunea lui P.V. pentru lipsă de interes, deoarece aceasta era deja proprietara imobilului în temeiul unui contract de vânzare-cumpărare. În plus, Curtea de Apel a respins cererea reconvențională a reclamantei pe motiv că T.M. și P.V. erau dobânditori de bună-credință. Curtea de Apel nu a acordat nicio despăgubire reclamantei.

13. Prin comunicarea din 27 octombrie 2003, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a informat reclamanta că cererea sa privind introducerea unui recurs în anulare a fost respinsă.

14. La 7 august 2001, în temeiul Legii nr. 10/2001, reclamanta a depus la Primăria Municipiului București o cerere de restituire a casei situate pe strada Carol Davila nr. 18. Nu s-a pronunțat nicio hotărâre până în prezent.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

15. Dispozițiile legale și jurisprudența interne relevante sunt descrise în hotărârea *Străin împotriva României* din 21 iulie 2005 (nr. 57001/00, pct. 19-26, CEDO 2005 - VII).

16. Dispozițiile legale și jurisprudența interne descrise în hotărârea *Brumărescu împotriva României* [(GC), nr. 28342/95, CEDO 1999-VII, p. 250-256, pct. 31-44] sunt, de asemenea, relevante în prezenta cauză.

17. Legea nr. 10/2001 din 14 februarie 2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 a fost modificată prin Legea nr. 247 publicată în Monitorul Oficial din 22 iulie 2005. Noua lege prevede noi forme de despăgubire, dându-le beneficiarilor posibilitatea de a alege între o despăgubire în bunuri și servicii și o despăgubire în numerar la valoarea de piață a bunului care nu poate fi restituit în natură la momentul acordării despăgubirii.

18. Dispozițiile relevante ale Legii nr. 10/2001 (astfel cum a fost republicată și modificată la 2 septembrie 2005) și modificate prin Legea nr. 247/2005 se citesc după cum urmează:

Articolul 1

„(1) Imobilele preluate în mod abuziv de stat, [...] în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, precum și cele preluate de stat în baza Legii nr. 139/1940 asupra rechizițiilor și nerestituite, se restituie, în natură, în condițiile prezentei legi.

(2) În cazurile în care restituirea în natură nu este posibilă se vor stabili măsuri reparatorii prin echivalent. Măsurile reparatorii prin echivalent vor consta în compensare cu alte bunuri sau servicii [...], cu acordul persoanei îndreptățite, sau despăgubiri acordate în condițiile prevederilor speciale privind regimul stabilirii și plății despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv [...]”

Articolul 10

„(1) În situația imobilelor preluate în mod abuziv și ale căror construcții edificate pe acestea au fost demolate total sau parțial, restituirea în natură se dispune pentru terenul liber și pentru construcțiile rămase nedemolate, iar pentru construcțiile demolate și terenurile ocupate măsurile reparatorii se stabilesc prin echivalent.

[...]

(8) Valoarea corespunzătoare a construcțiilor preluate în mod abuziv și demolate se stabilește potrivit valorii de piață de la data soluționării notificării, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare în funcție de volumul de informații puse la dispoziția evaluatorului.

(9) Valoarea terenurilor, precum și a construcțiilor nedemolate preluate în mod abuziv, care nu se pot restitui în natură, se stabilește potrivit valorii de piață de la data soluționării notificării, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare.”

Articolul 20

„(1) Persoanele care au primit despăgubiri în condițiile Legii 112/1995 pot solicita numai restituirea în natură, cu obligația returnării sumei reprezentând despăgubirea primită, actualizată cu indicele inflației, dacă imobilul nu a fost vândut [unor terți] până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(2) În cazul în care imobilul a fost vândut [unor terți] cu respectarea prevederilor Legii nr. 112/1995 [...], persoana îndreptățită are dreptul la măsuri reparatorii prin echivalent pentru valoarea de piață corespunzătoare a întregului imobil, teren și construcții, stabilită potrivit standardelor internaționale de evaluare. Dacă persoanele îndreptățite au primit despăgubiri potrivit prevederilor Legii nr. 112/1995, ele au dreptul la diferența dintre valoarea încasată, actualizată cu indicele inflației, și valoarea corespunzătoare a imobilului.

[...]”

19. Modalitățile de stabilire și de plată a despăgubirilor prevăzute în temeiul Legii nr. 247/2005 sunt descrise în hotărârea *Porteanu împotriva României* (nr. 4596/03, pct. 24, 16 februarie 2006).

20. Funcționarea societății pe acțiuni „*Proprietatea*” este descrisă în cauza *Radu împotriva României* (nr. 13309/03, pct. 18-120, 20 iulie 2006).

ÎN DREPT

I. OBSERVAȚIE PRELIMINARĂ CU PRIVIRE LA CONTINUAREA PROCEDURII DUPĂ DECESUL RECLAMANTEI

21. În observațiile sale din 12 mai 2006, Guvernul subliniază că doamna Ilinca Popescu, nepoata reclamantei, nu a prezentat niciun certificat care să-i ateste calitatea de moștenitoare și, prin urmare, cererea trebuia scoasă de pe rol în temeiul articolului 37 din convenție.

22. Curtea constată că reclamanta a decedat la 3 ianuarie 2005. Prin comunicarea din 19 ianuarie 2005, doamna Ilinca Popescu a informat Curtea că intenționa să continue procedura în fața Curții în calitate de moștenitoare a reclamantei. Prin comunicarea din 21 aprilie 2006, transmisă Guvernului la 12 mai 2006, nepoata reclamantei a depus la dosar un certificat care atesta că era moștenitoarea imobilului în litigiu.

23. Ținând seama de faptul că moștenitoarea reclamantei și-a manifestat interesul de a continua cererea în sensul articolului 37 § 1 a) din convenție, Curtea nu poate scoate cauza de pe rol și va continua examinarea acesteia.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

24. Reclamanta pretinde că imposibilitatea de a redobândi proprietatea corpului B al casei situate în București, pe strada Carol Davila nr. 18, i-a încălcat dreptul la respectarea bunurilor, astfel cum este recunoscut de articolul 1 din Protocolul nr. 1, redactat după cum urmează:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

25. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul articolului 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

26. Guvernul nu contestă existența unei ingerințe în dreptul reclamantei la respectarea bunurilor. Acesta subliniază că reclamanta s-a adresat autorităților competente pentru a solicita o despăgubire în temeiul Legii nr. 10/2001. Guvernul consideră că ultima reformă în materie, și anume Legea nr. 247/2005, prevede că, în cazul în care restituirea imobilului nu este posibilă, despăgubirea se va face prin emiterea de titluri de participare la un organism de plasament colectiv în valori mobiliare (*Proprietatea*) la valoarea bunului stabilită prin expertiză. Guvernul concluzionează că despăgubirea prevăzută de legislația românească corespunde cerințelor articolului 1 din Protocolul nr. 1 și că întârzierea înregistrată în acordarea despăgubirii către persoanele în cauză nu întrerupe echilibrul just care trebuie păstrat între interesele respective.

27. Reclamanta contestă argumentele Guvernului. Aceasta consideră că despăgubirea pe care Guvernul o lasă să se întrevadă nu constituie o reparație efectivă, având în vedere în special lipsa oricărei precizări cu privire la termenul în care aceasta ar putea fi acordată și, mai ales, lipsa oricărei decizii din partea autorităților responsabile cu aplicarea acestei legi până în prezent.

28. Curtea constată că în favoarea reclamantei s-a pronunțat o hotărâre definitivă și irevocabilă prin care autoritățile erau obligate să îi restituie bunul în litigiu. Astfel cum Curtea a stabilit deja (a se vedea cauza *Străin și alții*, citată anterior, pct. 38), existența dreptului său de proprietate în temeiul respectivei hotărâri definitive nu este condiționată de alte formalități.

29. Curtea reamintește că a considerat deja că vânzarea de către stat a unui bun al altuia unor terți de bună-credință, chiar și atunci când este anterioară confirmării definitive în justiție a dreptului de proprietate al altuia, reprezintă o privare de proprietate. O astfel de privare, combinată cu lipsa totală a despăgubirii, este contrară articolului 1 din Protocolul nr. 1 (*Străin și alții*, citată anterior, pct. 39, 43 și 59).

30. În plus, în cauza *Păduraru* citată anterior, Curtea a constatat că statul și-a încălcat obligația pozitivă de a reacționa în timp util și coerent față de chestiunea de interes general pe care o reprezintă restituirea sau vânzarea imobilelor intrate în posesia sa în temeiul decretelor de naționalizare. Curtea a considerat, de asemenea, că incertitudinea generală astfel creată a avut consecințe asupra reclamantului, care s-a aflat în imposibilitatea de a-și recupera în întregime bunul, în condițiile în care în favoarea acestuia se pronunțase o hotărâre definitivă prin care statul era obligat să i-l restituie (*Păduraru*, citată anterior, pct. 112).

31. În speță, Curtea nu are niciun motiv să se îndepărteze de cauzele citate anterior, situația de fapt fiind în mod evident aceeași. Curtea constată că vânzarea de către stat a bunului reclamantei a împiedicat-o pe persoana în cauză și, ulterior, pe moștenitoarea acesteia să beneficieze de dreptul lor de proprietate recunoscut printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă.

32. Deși Guvernul subliniază că reclamanta poate să obțină titluri de participare la un organism de plasament colectiv în valori mobiliare (*Proprietatea*) pe baza Legii nr. 10/2001, la valoarea bunului stabilită prin expertiză, Curtea își reiterează constatarea anterioară

conform căreia *Proprietatea* nu funcționează în prezent într-un mod care să poată fi considerat echivalent cu acordarea afectivă a unei despăgubiri către reclamantă (a se vedea, printre altele, cauza *Radu* citată anterior și cauza *Ruxanda Ionescu împotriva României*, nr. 2608/02, 12 octombrie 2006). În afară de aceasta, nici Legea nr. 10/2001 și nici Legea nr. 247/2005 care o modifică nu țin seama de prejudiciul suportat ca urmare a lipsei despăgubirii pe o perioadă îndelungată de către persoanele care, asemenea reclamantei, s-au aflat în imposibilitatea de a beneficia de bunurile lor restituite în temeiul unei hotărâri definitive (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Porteanu*, citată anterior, pct. 34).

33. Prin urmare, Curtea consideră că nerespectarea dreptului de proprietate al reclamantei asupra apartamentului său, vândut de către stat terței persoane care îl ocupa în calitate de chiriaș, combinată cu lipsa totală a despăgubirii de mai mult de treisprezece ani, i-a cauzat acesteia un prejudiciu disproporționat și excesiv, incompatibil cu dreptul la respectarea bunurilor, garantat de articolul 1 din Protocolul nr. 1.

34. Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 DIN CONVENȚIE

35. În formularul de cerere, reclamanta pretinde o încălcare a articolului 6 din convenție fără să susțină în vreun fel acest capăt de cerere. Prin urmare, Curtea consideră că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul articolului 35 § 3 și 4 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

36. Articolul 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

37. Cu titlu de prejudiciu material, moștenitoarea reclamantei solicită restituirea corpului B al casei situate în București, pe strada Carol Davila nr. 18, al cărei proprietar a fost recunoscut ca fiind mătușa sa prin hotărârea definitivă din 14 martie 1994. Aceasta nu reclamă nicio despăgubire cu titlu de prejudiciu moral.

38. Guvernul consideră că restituirea bunului nu este singura măsură care poate fi luată în considerare pentru repararea unui eventual prejudiciu material. În această privință, Guvernul consideră că acordarea unei despăgubiri reprezentând valoarea actuală a imobilului constituie, de asemenea, o formă de reparație. Acesta susține că valoarea de piață a imobilului în cauză este de 31 881 EUR și prezintă un raport de expertiză (de evaluare) în acest sens.

39. Curtea reamintește că a constatat încălcarea articolului 1 din Protocolul nr. 1 la convenție ca urmare a vânzării de către stat a bunului reclamantei, combinată cu lipsa totală a despăgubirii.

40. În circumstanțele cauzei, Curtea consideră că restituirea bunului în litigiu, astfel cum a fost dispusă prin hotărârea definitivă din 14 martie 1994, ar situa moștenitoarea reclamantei, pe cât posibil, într-o situație similară celei în care s-ar afla în cazul în care cerințele articolului 1 din Protocolul nr. 1 ar fi fost respectate.

41. În cazul în care statul pârât nu efectuează această restituire în termen de trei luni de la data la care prezenta hotărâre devine definitivă, Curtea hotărăște că acesta trebuie să plătească

doamnei Ilinca Popescu, pentru prejudiciul material, o sumă corespunzătoare cu valoarea actuală a bunului. Ținând seama de informațiile de care dispune cu privire la prețurile pe piața imobiliară locală și de raportul de expertiză prezentat de Guvern, Curtea evaluează valoarea de piață actuală a bunului la 35 000 EUR.

B. Cheltuieli de judecată

42. Reclamanta nu solicită rambursarea cheltuielilor de judecată suportate în fața instanțelor interne și în fața Curții.

43. În lipsa cererii reclamantei, Curtea decide să nu-i acorde nicio sumă cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

44. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe articolul 1 din Protocolul nr. 1 și inadmisibilă în ceea ce privește celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat articolul 1 din Protocolul nr. 1;

3. *Hotărăște*:

a) că statul pârât trebuie să restituie doamnei Ilinca Popescu corpul B (format dintr-un apartament cu două camere de 36,28 mp) al casei situate în București, pe strada Carol Davila nr. 18, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu articolul 44 § 2 din convenție;

b) că, în caz de nerestituire, statul pârât trebuie să plătească doamnei Ilinca Popescu, în același termen de trei luni, 35 000 EUR (treizeci și cinci de mii euro) pentru prejudiciul material;

c) că este necesar să se adauge la suma menționată anterior orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit și că suma respectivă trebuie convertită în lei noi (RON) la rata de schimb aplicabilă la data plății;

d) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 17 ianuarie 2008, în temeiul articolului 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Boštjan M. Zupančič
Președinte